

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Ivo Pospíšila, soudce JUDr. Josefa Baxy a soudkyně JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobkyně: **Mgr. M. K.**, zastoupena Mgr. Petrem Vlachem, advokátem se sídlem Guldenerova 547/4, Plzeň, proti žalovanému: **předseda Okresního soudu v Chebu**, se sídlem Lidická 1066/1, Cheb, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 12. 2020, č. j. Spr 590/2020-43, o vyloučení soudců Krajského soudu v Plzni Mgr. Lukáše Pišvejce a Mgr. Alexandra Krysla z projednávání a rozhodování věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 57 A 30/2021,

t a k t o :

Soudci Mgr. Lukáš Pišvejc a Mgr. Alexandr Krysl **jsou vyloučeni** z projednávání a rozhodování věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 57 A 30/2021.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobkyně se žalobou ze dne 5. 2. 2021 domáhá u Krajského soudu v Plzni zrušení výtky, kterou jí jako soudkyni udělil dne 7. 12. 2020 předseda Okresního soudu v Chebu za zjištěné průtahy v řízení. Žaloba byla dle rozvrhu práce přidělena senátu složenému z předsedy senátu Mgr. Lukáše Pišvejce a soudců Mgr. Alexandra Krysla a Mgr. Aleše Smetanky, o čemž soud žalobkyni vyrozuměl přípisem ze dne 14. 4. 2021.

[2] Dne 19. 4. 2021 vznesla žalobkyně námitku podjatosti Mgr. Lukáše Pišvejce a Mgr. Alexandra Krysla, kterou odůvodnila tak, že oba jmenovaní jako místopředseda a předseda soudu současně vykonávají státní správu Krajského soudu v Plzni a okresních soudů v jeho obvodu. V rámci výkonu státní správy soudů mimo jiné dbají o důstojnost jednání a dodržování zásad soudcovské etiky v řízeních, vedených u krajského soudu a okresních soudů v jeho obvodu, a o to, aby v těchto řízeních nedocházelo ke zbytečným průtahům. Mezi žalovaným předsedou Okresního soudu v Chebu na straně jedné a rozhodujícími soudci na straně druhé tak existuje právní vztah v rámci výkonu státní správy soudů vykonávané těmito soudci v jejich funkcích předsedy a místopředsedy krajského soudu. Oba jmenovaní mají vůči žalovanému řídicí pravomoc a žalovaný je vůči nim ve vztahu podřízeném. Jejich pravomoc je dána zejména vůči řízením, ve kterých dochází ke kontrolní činnosti žalovaného v rámci jím vykonávané státní správy okresního soudu. Jde tedy právě i o posuzování, zda v soudních řízeních dochází k zaviněným průtahům. Jmenovaní soudci mají z titulu svého postavení funkcionářů krajského soudu schopnost ovlivnit nastavené pracovní podmínky žalovaného jako předsedy okresního soudu a tím i nepřímo také žalobkyně. Její pracovní podmínky jsou žalovaným nastavovány

přiměřeně právě v souladu s názory a představami vedení krajského soudu, a to právě i pokud jde o problematiku lhůt pro rozhodování a průtahů v řízeních.

[3] V případě předsedy senátu Mgr. Lukáše Pišvejce spatřuje žalobkyně jeho podjatost také s ohledem na to, že byl v letech 2014 až 2018 vůči žalovanému ve vztahu podřízenosti, neboť působil na Okresním soudu v Chebu jako asistent žalovaného.

[4] Výše uvedené skutečnosti podle žalobkyně ovlivňují vztah mezi účastníky řízení na straně jedné a oběma soudci na straně druhé. Jmenovaní soudci nemohou být ve věci nezaujatými, a proto by měli být z řízení vyloučeni.

[5] Předseda senátu Mgr. Lukáš Pišvejc se k námitce podjatosti vyjádřil tak, že jako místopředseda pro úsek správního soudnictví, které není na okresních soudech vykonáváno, se na státní správě okresních soudů nepodílí. Navíc pouhý výkon státní správy (tj. plnění profesní role) nemůže bez dalšího založit pochybnost o podjatosti soudce (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2010, č. j. Nao 46/2010 - 78). Žalobkyně se pak mýlí v tvrzení, že v minulosti vykonával funkci asistenta žalovaného. Mgr. Pišvejc byl k Okresnímu soudu v Chebu přidělen jako justiční čekatel, účastnil se zde odborné praxe od 1. 1. 2014 do 31. 10. 2015 a od 1. 8. 2016 do 30. 9. 2016, přičemž po krátký časový úsek (od 1. 10. 2014 do 30. 11. 2014) vykonával praxi i v exekčním senátu současného předsedy okresního soudu Mgr. Homolky. Jednalo se o pracovní činnost, která nemohla založit pochybnost o nepodjatosti v této věci. Na tom nemůže nic změnit ani to, že si s žalovaným tyká a váží si jej jako školitele a odborníka na exekční právo. Tyto skutečnosti však nezakládají natolik silnou vazbu, aby je jako soudce – profesionál nebyl schopen oddělit od rozhodovací činnosti a byl dán důvod jeho vyloučení. Pro úplnost Mgr. Pišvejc uvedl, že si tyká i s žalobkyní, s níž se potkal jednou dne 22. 11. 2019 na turnaji v bowlingu; ani tato skutečnost však nezakládá jeho podjatost. K prokázání svých tvrzení přiložil Mgr. Pišvejc kopii osobního listu čekatele, z něhož vyplývá, že v době od 1. 10. 2014 do 30. 11. 2014 působil v rámci odborné přípravy justičního čekatele pod školitelem Mgr. Milanem Homolkou.

[6] Soudce Mgr. Alexandr Krysl ve svém vyjádření k námitce podjatosti uvedl, že se necítí být podjatým. Pokud se jedná o žalobkyní namítaný výkon státní správy Okresního soudu v Chebu, pak jde o plnění profesní role, která nemůže bez dalšího založit pochybnost o nepodjatosti soudce (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6. 2010, č. j. Nao 46/2010-78). Nejedná se o takový vztah mezi ním a žalovaným, aby jej jako soudce – profesionál nebyl schopen oddělit od rozhodovací činnosti a byl dán důvod jeho vyloučení z rozhodování.

[7] Nejvyšší správní soud posoudil námitku podjatosti a dospěl k závěru, že zde existují důvody pro vyloučení soudců Mgr. Lukáše Pišvejce a Mgr. Alexandra Krysla z projednávání a rozhodování dané věci.

[8] Podle § 8 odst. 1 s. ř. s. jsou [soudci] vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech.

[9] Podle § 8 odst. 5 s. ř. s. účastník nebo osoba zúčastněná na řízení může namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočnicka nebo znalce. Námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným

námítkám se nepřiblíží. Námitka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována. O vyloučení soudce rozhodne usnesením po jeho vyjádření Nejvyšší správní soud, a je-li namítána podjatost soudní osoby, tlumočnicka nebo znalce, senát po jejich vyjádření.

[10] Z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu (viz usnesení ze dne 18. 2. 2010, č. j. Nao 2/2010 – 91, ze dne 17. 6. 2015, Nao 135/2015 – 59, ze dne 28. 5. 2020, č. j. Nao 68/2020 – 55, ze dne 18. 2. 2021, č. j. Nao 180/2020 – 23 a řadu dalších) i Ústavního soudu (viz např. nálezy ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, nebo ze dne 22. 2. 1996, sp. zn. III. ÚS 232/95) plyne, že rozhodnutí o vyloučení soudce představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Postup, kterým je věc odnímána příslušnému soudci a přikázána soudci jinému, je nutno chápat jako výjimečný.

[11] Na druhé straně je požadavek nezávislosti a nestrannosti rozhodujícího soudu neodmyslitelnou součástí práva na spravedlivý proces a spravedlivého rozhodování jako takového, a je tedy jedním z hlavních předpokladů pro důvěru jednotlivců v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Podle Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) požadavek nestrannosti chrání důvěru, kterou by měly soudy v demokratické společnosti vzbuzovat jak u veřejnosti (viz rozsudek ESLP ze dne 1. 10. 1982, *Piersack proti Belgii*, č. 8692/79, bod 30), tak u účastníků řízení (viz rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 1984, *De Cubber proti Belgii*, č. 9186/80, bod 26 a rozsudek ESLP ze dne 24. 2. 1993, *Fey proti Rakousku*, č. 14396/88, bod 30).

[12] S ohledem na to vyžaduje judikatura v případě rozhodování o vyloučení soudce vycházet nikoliv ze subjektivního přesvědčení účastníků řízení či soudce o jeho podjatosti či naopak nestrannosti, nýbrž z existence objektivních okolností, které jsou způsobilé vyvolat oprávněné pochybnosti o nezaujatosti soudce v konkrétním případě. Současně však nejde pouze o to, jak se tyto okolnosti jeví účastníkům řízení nebo rozhodujícímu soudci, ale podstatné je také objektivní „zdání nestrannosti“, tj. to, jak by se nestranné rozhodování jevílo nezaujatému vnějšímu pozorovateli. Taková úvaha pak musí vycházet z hmotněprávního rozboru skutečností, které k pochybnostem o nestrannosti soudce vedly (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 167/94, nebo ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01).

[13] Nejvyšší správní soud shrnul tento subjektivní a objektivní aspekt posuzování nestrannosti soudce v rozsudku ze dne 30. 9. 2005, č. j. 4 As 14/2004-70, v němž uvedl, že „[n]estrannost soudce je především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický stav soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi nalezla stěžejí uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, také v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují objektivní okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce určitým, nikoliv nezaujatým vztahem k věci disponuje. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv pouze na skutečně prokázané podjatosti, ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti (I. ÚS 167/94, Ústavní soud: Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu). Na druhé straně Ústavní soud vyslovil, že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto, nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z právního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou (II. ÚS 105/01).“

[14] Ve světle těchto úvah dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že jsou objektivně dány pochybnosti o nepodjatosti rozhodujících soudců v takové míře, která zakládá důvody pro jejich vyloučení z projednávání a rozhodování této věci.

[15] Předmětem řízení o žalobě je přezkum rozhodnutí předsedy Okresního soudu v Chebu, který na základě prověrky spisů udělil žalobkyni výtku, neboť se měla dopustit zaviněných průtahů v soudních řízeních. Jedná se o rozhodnutí, které předseda okresního soudu vydal jako orgán státní správy okresního soudu podle § 88a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

[16] Podle § 119 odst. 2 zákona o soudech a soudcích jsou orgány státní správy soudů mimo jiné předsedové a místopředsedové krajských a okresních soudů, přičemž podle § 120 odst. 1 tohoto zákona může ministerstvo spravedlnosti vykonávat státní správu okresních soudů též prostřednictvím předsedů krajských soudů. Podle § 30 téhož zákona pak platí, že předseda a místopředsedové krajského soudu vykonávají kromě rozhodovací činnosti také státní správu krajského soudu a státní správu okresních soudů, které patří do jeho obvodu, v rozsahu stanoveném tímto zákonem.

[17] Výše uvedená obecná ustanovení zákona o soudech a soudcích se odrážejí i v podrobnější úpravě pravomocí a působnosti předsedů krajských soudů ve státní správě okresních soudů a ve vztahu k předsedům okresních soudů. Především předseda krajského soudu přímo řídí a kontroluje výkon státní správy okresních soudů prováděný jejich předsedy (§ 126 odst. 1 písm. h) zákona o soudech a soudcích), vyřizuje podání, jejichž obsahem je nesouhlas se způsobem vyřízení stížnosti v téže věci, vyřizované předsedou okresního soudu, vyřizuje stížnosti na postup okresního soudu, pokud jde o stížnosti na průtahy nebo na nevhodné chování nebo narušování důstojnosti řízení předsedou okresního soudu (§ 170 písm. b) a c) zákona o soudech a soudcích), resp. přešetřuje vyřizování stížností předsedou okresního soudu (§ 174 odst. 1 písm. b) zákona o soudech a soudcích). Jde-li specificky o průtahy v soudních řízeních, má předseda krajského soudu pravomoc provádět prověrky i v řízeních před okresními soudy v obvodu krajského soudu (§ 126 odst. 2 zákona o soudech a soudcích). Pokud jde o pravomoc a působnost místopředsedů krajských soudů ve státní správě krajského a okresního soudu, je dána rozsahem určeným předsedou krajského soudu (§ 121 odst. 3 zákona o soudech a soudcích).

[18] Zákon o soudech a soudcích pojímá pravomoci a působnost předsedů krajských soudů velmi široce, a to i ve vztahu ke státní správě okresních soudů, které spadají do obvodu příslušného krajského soudu. Předseda krajského soudu se podílí na státní správě nikoliv pouze tak, že předsedu okresního soudu řídí a kontroluje, rozhoduje o stížnostech na jeho postup při výkonu státní správy okresního soudu, ale v řadě případů předseda krajského soudu může vykonávat státní správu okresního soudu přímo. To se týká právě i proverek soudních spisů na okresních soudech a posuzování průtahů v řízeních. Podle Nejvyššího správního soudu je tak mimo jakoukoliv pochybnost, že předseda krajského soudu je nejen instančně nadřízeným předsedovi okresního soudu v rámci státní správy okresního soudu, ale je oprávněn k přímému výkonu státní správy okresního soudu. Rozsah pravomocí a působnosti místopředsedy krajského soudu je pak odvislý od rozhodnutí předsedy krajského soudu; není proto vyloučeno, aby byl místopředseda soudu pověřen i úkony státní správy okresního soudu, ať už trvale nebo v rámci zastupování nepřítomného předsedy soudu.

[19] V nyní projednávaném případě spadá Okresní soud v Chebu do obvodu Krajského soudu v Plzni (příloha 2 zákona o soudech a soudcích), jehož předsedou a místopředsedou jsou soudci

Mgr. Alexandr Krysl a Mgr. Lukáš Pišvejc, kteří mají dle rozvrhu práce věc týkající se státní správy okresního soudu projednat a rozhodnout. Uvedení soudci tedy jsou z titulu svých funkcí předsedy a místopředsedy krajského soudu orgány státní správy soudů, do jejichž působnosti spadá i státní správa Okresního soudu v Chebu. Jak již soud uvedl výše, v jejím rámci je předseda okresního soudu předsedovi krajského soudu podřízen (je jím řízen a kontrolován) a současně předseda krajského soudu je oprávněn úkony, které v daném případě uskutečnil žalovaný (prověrka spisů, včetně samotného udělení výtky), provést v rámci výkonu státní správy soudů sám. Oba soudci by se tak v případě rozhodování o této věci ocitli v dvojediné roli těch, kdo vykonávají státní správu soudů a odpovídají za její výkon na straně jedné, a kdo současně mají nezávisle a nestranně provést její dílčí hodnocení prostřednictvím přezkumu rozhodnutí předsedy Okresního soudu v Chebu o udělení výtky žalobkyni za zaviněné průtahy v řízeních. Nejvyšší správní soud je názoru, že taková situace by byla nepřijatelná a absurdní.

[20] Nejvyšší správní soud tím nikterak nezpochybňuje způsobilost obou soudců zachovat k věci a účastníkům objektivní přístup a jednat profesionálně, jak ve svém vyjádření k námitce podjatosti uvedli. Jak již soud shora připomněl, podjatost soudce nelze hodnotit pouze na základě hledisek subjektivních, ale podstatná je existence objektivních okolností zpochybňující nestrannost soudce a to, jak se tyto okolnosti jeví z pohledu nezaujatého vnějšího pozorovatele. V daném případě spočívají pochybnosti o nepodjatosti obou soudců ve výše popsáných objektivních skutečnostech, tj. v tom, že jako funkcionáři krajského soudu jsou současně orgány státní správy krajského i okresního soudu. Je tak objektivně dán poměr k účastníkům řízení a především k věci samé, který důvodně vyvolává pochybnosti o nepodjatosti. Jde o důsledek zákonodárcem zvolené koncepce výkonu státní správy soudů, jíž jsou pověřeni předseda a místopředseda, kteří současně zůstávají soudci. Toto specifické postavení soudních funkcionářů za určitých podmínek akceptovala též judikatura Ústavního soudu. Například náleze ze dne 11. 7. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06, vyšel z premisy, že „*funkce předsedů soudů [...] je neoddělitelná od funkce soudce, neboť nelze konstruovat dvojakost právního postavení předsedy soudu jako úředníka státní správy na straně jedné a soudce na straně druhé*“, a že „*výkon státní správy soudů neodpovídá svojí povahou obecnému vymezení výkonu státní správy. Jedná se v o specifickou činnost vykonávanou pouze uvnitř soudní soustavy a podmiňující více či méně vlastní rozhodovací činnost soudů*“. Nejvyšší správní soud k tomu však dodává, že souběžný výkon obou těchto funkcí má své ústavněprávní limity, z nichž jedním je právě i garance rozhodování věci nestranným soudem a soudcem (čl. 36 odst. 1 Listiny).

[21] Daný případ pak není srovnatelný se situací rozhodovanou Nejvyšším správním soudem v usnesení ze dne 11. 6. 2010, č. j. Nao 46/2010-78, na které oba soudci ve svém vyjádření odkázali. V daném případě nejde pouze o vztah k účastníkům řízení založený jinou profesní činností soudce (spoluautorství komentáře k daňovému řádu se zaměstnancem žalovaného, který za žalovaného jednal v řízení o kasační stížnosti), ale rovněž a především o specifický poměr k věci, která spadá do výkonu státní správy okresního soudu a jíž jsou tito soudci jakožto funkcionáři krajského soudu vedle své soudcovské funkce pověřeni. Jinak řečeno, v tomto případě se nejedná pouze o výkon jiné profese, při níž vznikl poměr k účastníkovi řízení, resp. jeho zástupci, ale oba soudci jsou vůči účastníkům řízení nadáni vedle soudcovské i jinou (exekutivní) pravomocí, která se obsahově (co do působnosti) překrývá s předmětem tohoto soudního řízení. Jde tedy nejen o specifický vztah k účastníkům řízení, ale i k samotnému předmětu řízení. Tuto situaci pak nelze srovnávat ani s případem posuzovaným rozšířeným senátem v usnesení ze dne 26. 3. 2020, č. j. Nad 8/2019 - 65, č. 4062/2020 Sb. NSS, v němž rozšířený senát neshledal důvody pro vyloučení soudců krajského soudu v řízení, v němž je žalovaným předseda (případně místopředseda) tohoto krajského soudu, pokud nejsou dány další okolnosti vyvolávající pochybnosti o nepodjatosti soudců (srov. rovněž usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 3. 2021, č. j. Nao 14/2021 - 22). Jak již soud uvedl, v tomto případě je objektivně dán nejen vztah k účastníkům řízení, ale též poměr k věci.

[22] Nejvyšší správní soud naopak neshledal důvody k vyloučení Mgr. Lukáše Pišveje v tom, že krátce vykonával odbornou přípravu justičního čekatele u žalovaného jakožto jeho školitele, ani v tom, že si s oběma účastníky řízení tyká. Z obsahu námítky ani z vyjádření soudce nevyplývá, že by uváděné skutečnosti svědčily o intenzivním osobním vztahu soudce k účastníkům řízení. Vztah, který nepřekračuje standardní profesionální, resp. kolegiální známost v rámci soudcovského stavu, není objektivním důvodem pro založení pochybností o nepodjatosti rozhodujícího soudce (usnesení ze dne 13. 3. 2013, č. j. Nao 86/2014 – 15). Relevantní skutečnostní pak není ani tykání, pokud je projevem pracovních či kolegiálních vztahů (usnesení ze dne 13. 2. 2019, č. j. Nao 19/2019 - 17). Společná účast soudce a žalobkyně na jediné mimopracovní aktivitě (bowlingový turnaj) pak také není projevem intenzivního osobního vztahu zakládajícím důvod pro vyloučení soudce.

[23] S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud rozhodl, že soudce Mgr. Alexandr Krysl, který je současně předsedou Krajského soudu v Plzni, a soudce Mgr. Lukáš Pišvejc, který je současně místopředsedou téhož soudu, jsou podle § 8 odst. 1 s. ř. s. vyloučeni z projednávání a rozhodování věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 57 A 30/2021.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. května 2021

JUDr. Ivo Pospíšil
předseda senátu